

Beköszöntő

Az információs társadalom elméletei meglehetősen fragmentált képet mutatnak: nem látszik egység sem megközelítésbeli, sem módszertani, sem fogalmi tekintetben, de még a releváns problémák körének kijelölésében sem. Ez vélhetően részben annak köszönhető, hogy az információs és kommunikációs technológiák fejlődése kivételesen dinamikus, és így társadalmi következményeinek felismeréséhez és nyomon követéséhez is meglehetősen élénk tekintetre van szükség. Azonban e kutatási terület gyors átalakulásai sem mentesíthetnek az alól, hogy a folyamatot olykor lassítva és közelebbről szemügyre vegyünk, hogy vallatóra fogjuk kurrens elgondolásainkat, és megállapítsuk teherbíróképességüket: mit tudunk és mit nem általuk leírni, magyarázni és megérteni. Jelen összeállításunk ennek megfelelően kettős célt tart szem előtt. Egyrészt pillanatképet kínál e gyorsan változó területről azzal, hogy felvillantja a társadalomtudományi vizsgálódások egynémely aspektusát. Másrészt – és ez a fontosabb cél – kiemeli azokat a pontokat, amelyeket illetően a jelenlegi elméletek sérülékenynek tűnnek. Ez a kritikai irányultság fogja össze az itt közölt tanulmányokat.

Összeállításunkban az olvasó talál átfogóbb igényű, az információs társadalom elméleti megközelítésének különböző lehetőségeit vizsgáló tanulmányokat, melyek az információs társadalom kutatásának lehetőségfeltételeit vizsgálják – jelesül például, hogy mennyiben és miként lehetséges egyáltalán az információs társadalom módszertani elkülönítése más társadalmi típusoktól, vagy hogy milyen implikációi vannak az információs társadalom elméleteire sajtóságosan jellemző fogalmiságnak. Ezek mellett azonban törekedtünk arra is, hogy e témakör egyes részleteit közelebbről is szemügyre vegyünk – így kaptak itt helyet a demokrácia tartalmi átalakulásának kérdéseit és a megismerés feltételrendszerének átalakulását vizsgáló elméletek kritikái is. A tanulmányok sorát metakritikai reflexió zárja, amely a tanulmányokhoz hasonló intenciókkal veszi szemügyre azt, amit az itt közölt tanulmányokkal elértünk, s amit az effajta vizsgálódásokkal egyáltalán elérni remélhetünk. Ebből is látható talán, hogy e „kritikák” nem magabiztos bírálatok, inkább kritikai mérlegelés és tapogatózás: törekvés arra, hogy lehetőségeinkhez képest elfogulatlanul vessünk számot e vizsgálódások korlátaival és hozadékaival – remélve, hogy mozikdarabjainkkal hozzájárulunk az információs társadalom elméleti konstrukciónak épüléséhez.

Demeter Tamás